

**MARINERS EMPORDANESOS EN
L'ARMADA REIAL DE 1343**

Per XIM RAURICH I SANTALÓ

1. INTRODUCCIÓ

Durant la realització d'un estudi sobre les tripulacions catalanes del s. XIV, vaig consultar uns registres conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), on es descriuen minuciosament certs aspectes referents als mariners, amb unes abundants dades sobre llur origen, procedència, lloc de residència així com l'ofici a què habitualment es dedicaven⁽¹⁾. En un d'aquests registres, es dona notícia de les diferents etapes de la constitució d'una flota reial, formada per 3 galeres i 1 lleny, per tal d'atacar el regne de Mallorca⁽²⁾.

En aquell estudi es posaven de manifest alguns aspectes com ara l'existència d'unes àrees urbanes a Barcelona on residien molts d'aquests mariners, una diversitat notable dels llocs d'origen, així com que la major part d'ells no eren mariners d'ofici, ni tan sols pescadors. Igualment, era destacable el nombrós contingent de mariners de procedència empordanesa. Aquest aspecte és, doncs, el que interessa desenvolupar de forma més minuciosa en el present article.

Abans de res, s'ha d'indicar que la font documental inèdita, a partir de la qual s'ha dut a terme l'estudi són els anomenats *Libres d'Acordament*. En ells s'hi anotaven els contractes d'enrolament dels mariners en els diferents vaixells. Sota una aparent simplexa estructural, s'amaga un doble contingut jurídic. Els contractes d'acordament incorporen, a banda de les esmentades obligacions, un segon element jurídic, que seria l'aval o fiança, que hom donava al contractant, per tal de ser acceptat a bord, la qual cosa implicava unes noves obligacions al fiador.

Bàsicament el procés de contractació era el següent: l'individu que pretenia enrolar-se havia d'inscriure's en les *Taules d'Acordament*, instal·lades a tal efecte en llocs centrals de les ciutats. Immediatament els acordats percebien una paga per endavant que rebia el nom de *senyal* o *provisió*. Per aquest motiu s'obligava a tot aquell que desitgés enrolar-s'hi que es presentés amb una persona que en pogués respondre davant la Taula, per la paga o *senyal* que se li avançava, en el supòsit que finalment, pel motiu que fos, l'acordat no pogués complir el contracte subscrit amb anterioritat. [cf. apèndix doc.]

En aquests contractes hi ha dos aspectes que caldria remarcar: els mariners havien de portar un fiador o testimoni –normalment era un membre de la seva família o un altre membre de la mateixa tripulació– que respondria davant les autoritats si l'enrolat no es presentava en la data acordada per salpar. En segon lloc, per tal d'evitar les desercions abans de la marxa, els mariners rebien una part del seu sou, passant a ser deutors en cas d'incompliment de contracte.

Aquest tipus de documents són nombrosos, tant als arxius catalans com als genovesos o venecians, les altres grans potències navals del s. XIV. Dissortadament, malgrat l'interès de la informació que aporten, no s'han dut a terme estudis de síntesi –tot i que n'hi ha de parcials molt interessants– que permetrien definir les característiques de les tripulacions medievals. Un aprofundiment en aquesta línia d'investigació permetria conèixer aspectes tan interessants com la mobilitat dels mariners en els diferents ports de la Mediterrània, o el seu origen social. Avui dia, tenim la possibilitat d'avançar-hi a partir de la creació, ús i gestió de les bases de dades informàtiques.

En aquest sentit un dels interessos principals d'aquell treball anava dirigit preferentment a l'aplicació i gestió informàtica de les dades aportades per aquests documents. Cal, però, un previ tractament de les fonts per tal de poder aplicar els principis d'ordenació de les bases de dades. És a dir, s'ha de normalitzar al català actual totes les entrades de noms i cognoms, procedències, oficis, etc., que en diferents parts del document poguessin aparèixer amb grafies distintes. Es tracta, doncs, d'unificar els criteris d'entrades per tal que la gestió de la base de dades sigui del tot correcta. Per exemple, en els documents s'escriu *Mallorches*, que convertim en Mallorca; igualment, el cas de cognoms com *Munchada* per Montcada, *Jacme Framer* per Jaume Framer, etc.

2. ELS ANTECEDENTS POLÍTICS DEL CONFLICTE MILITAR

Abans d'analitzar les dades concretes sobre els mariners empordanesos caldria situar, ni que sigui breument, l'origen i desenvolupament del conflicte armat. L'enfrontament entre el Regne de Mallorca i la Corona d'Aragó rau essencialment en les disposicions testamentàries del rei Jaume I el Conqueridor, quan, en morir el 1276, repartia els territoris de la corona entre els seus fills Pere i Jaume. El primer heretava Catalunya, el Regne de València i Aragó, mentre que Jaume passava a posseir el Rosselló, les Illes Balears i el senyoriu de Montpeller. Les possessions de l'infant Jaume es van constituir, doncs, en l'anomenat Regne de Mallorca.

El gran desequilibri entre els territoris d'ambdós germans no impedí que el regne de Mallorca, a causa de la seva situació estratègica en la cruïlla comercial de la Mediterrània, fos cobejat i ajudat per les altres potències marítimes enemigues de la corona catalana, durant les etapes d'expansió econòmica baix-medieval. Cal dir que els períodes de tibantor i conflictes diplomàtics s'alternaren amb períodes de relativa col·laboració.

El període més conflictiu fou durant el regnat de Jaume III de Mallorca, a partir de 1325. Després d'un període de guerres i atacs constants entre catalans i genovesos, en el decenni dels anys 30, que provocà un augment de les activitats dels pirates amb la consegüent davallada del volum econòmic dels ports. En aquest context, Pere III el Cerimoniós, amb el suport dels mercaders catalans desitjosos de no perdre l'illa de Mallorca com a base d'actuació en l'expansió econòmica, promogueren un atac i invasió a l'arxipèlag, per tal d'integrar-lo novament, i ja de forma definitiva, a la Confederació catalano-aragonesa.

El desenllaç del conflicte fou ràpid: el 18 de maig de 1343 salpava l'estol del Cerimoniós, el 30 de maig ja s'havien apoderat de Ciutat, i, a finals de juny, queien els darrers fidels a Jaume III, en el setge de la vila de Pollença. El 26 de juny, un cop ja proclamada solemnement la nova integració a la Corona, el rei iniciava l'ofensiva contra el Rosselló, on s'havia refugiat el rei de Mallorca, i cosí seu. Finalment, es donà una treva que durà fins el maig de 1344, quan s'atacà el Rosselló, en el darrer episodi d'aquest conflicte.

Al cap de 67 anys d'una existència, poc o molt autònoma, més o menys exitosa, el regne de Mallorca tornava a incorporar-se a l'ordre polític de la confederació catalano-aragonesa, aquest cop ja definitivament.

3. DESCRIPCIÓ DELS DOCUMENTS

La complexitat que suposava constituir una armada, a causa de la infraestructura necessitada, provocava grans problemes a llurs responsables per tal de poder complir els terminis establerts un cop decidida la necessitat de crear-la. El centre neuràlgic del procés de constitució d'una flota militar, en l'ordre humà, eren les *Taules d'Acordar*, que estaven estrictament regulades per un conjunt de disposicions jurídiques, transcrits i publicades ja fa anys per l'erudit Antoni de Capmany⁽³⁾. En aquestes compilacions es precisa com han d'actuar els escrivans –que eren els funcionaris encarregats d'organitzar les taules i l'enrolament–, quina documentació han de realitzar, així com definir llurs funcions i obligacions. Entre la documentació que s'exigia als *scrivans*, trobem els llibres amb els sous i pagues dels mariners, i un altre on *sien scrites è contengudes les messions que ells han fet per rahó de les Taules*. [cf. apèndix doc.]

La dificultat de reclutar mariners per a les armades obligava a haver d'oferir un seguit d'avantatges, bàsicament d'ordre jurídic, als mariners. Un d'aquests era que abans d'enrolar-se se'ls jutjava de tots els processos en què es trobessin involucrats, i igualment, deixaven d'estar sotmesos a la jurisdicció ordinària passant a ser jutjats pel patró del vaixell pel qual s'havia acordat. Tots aquests aspectes de reglamentacions es trobaven continguts en la gran normativa de legislació marítima catalana, coneguda com *Consulat de Mar*.

A nivell econòmic, la creació d'una armada era molt gravosa per a l'erari reial, la qual cosa sovint impedia una ràpida constitució de l'estol necessari o previst. Una de les solucions era la financiació de l'empresa per mitjà de les universitats del Principat de Catalunya. Hom considera que aquests gravàmens foren un dels motius inicials de l'endeutament dels municipis catalans, sobretot Barcelona. Es conserven també els documents de la participació de les viles catalanes, "*in auxilium guerre*", per a la campanya de Mallorca⁽⁴⁾. En aquesta ocasió la vila de Figueres hi participà amb 152 lliures, 11 sous i 7 diners.

En tot aquest context, també podem citar la presència d'un cavaller de Figueres, en l'armada, aquest cop com a guerrer, que es desplaçà a l'illa de Mallorca per a participar en la conquesta, amb 50 servents seus, i rebent un sou per part de les tresorereries del rei, pels homes que hi aportava i pels dies d'estada⁽⁵⁾ [cf. apèndix doc.]. Entre les cartes reials de Pere el Cerimoniós són nombroses les que estan estretament relacionades amb el conflicte. I en la

línia de donar facilitats a tothom per a participar-hi, es pot llegir en una d'elles que es concedeix guiatge i ajornament del pagament de deutes als 50 homes reclutats per Pere Amat, veí de Castelló d'Empúries, per l'expedició a Mallorca⁽⁶⁾. I en data del 23 de març de 1343, el Cerimoniós nomena capità un tal Joan Niel, que és també veí de Castelló d'Empúries, amb l'encàrrec de reclutar 12 ballesters i 13 llencers per anar a la campanya contra el rei de Mallorca⁽⁷⁾.

4. ELS MARINERS EMPORDANESOS

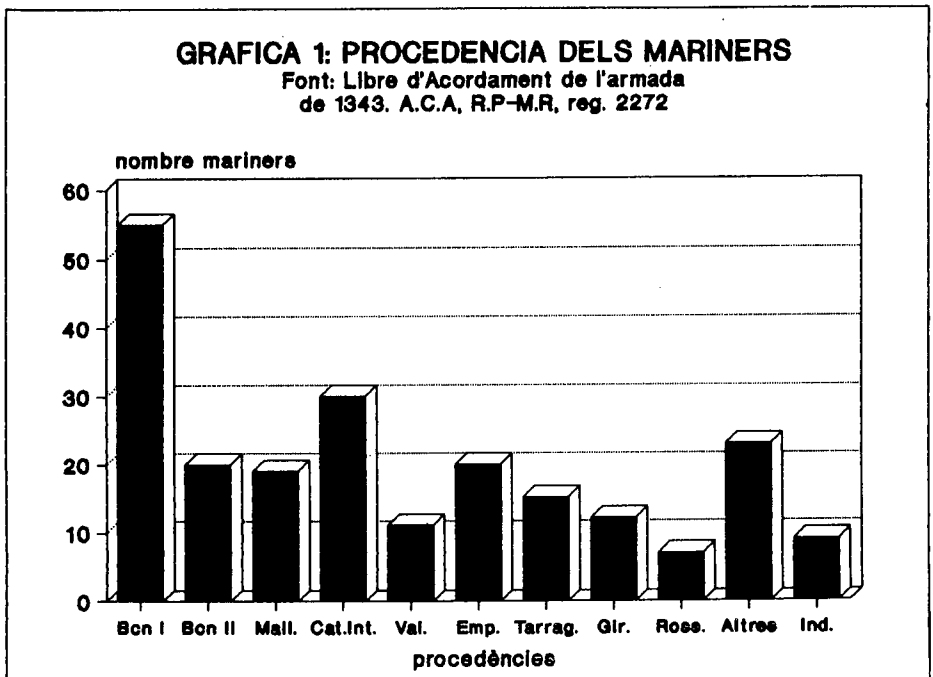
La valoració de la importància dels mariners empordanesos en el conjunt de l'armada té uns antecedents històrics en el període de la independència del Comtat d'Empúries, enfront el casal barceloní. Entre els s. X i XII, els comtes d'Empúries disposaven del pràcticament únic estol del litoral català. Fins i tot, hi ha referències documentals –tot i que no massa precises– sobre les activitats de cors dutes a terme pel comte Sunyer II d'Empúries, en les costes d'Almeria, pels volts de l'any 889. Igualment cal citar la important participació empordanesa en la primera conquesta de les Illes Balears, per part de l'estol pisano-català, el 1114, amb la doble intenció d'alliberar-les del poder musulmà i a la vegada impulsar-hi noves vies d'expansió comercial en benefici dels propis pisans i catalans. També es tenen dades sobre l'activitat de flotes pesqueres, sota domini del Monestir de Sant Pere de Rodes, ja a les acaballes del s. X. La preeminència dels vaixells empordanesos, es començà a diluir a partir de la signatura d'una concòrdia entre Ramon Berenguer III de Barcelona i Ponç Hug III d'Empúries, l'any 1128, per la qual aquest darrer s'obligava a donar tot el seu suport al comte barceloní. L'aportació naval empordanesa al conjunt del país és, segons Arcadi García, un dels impulsos per la consolidació del poder naval català a la Mediterrània, en el decurs dels següents segles medievals⁽⁸⁾.

En la gràfica 1, es presenten els mariners agrupats en unes unitats que ens permetin constatar a grans trets d'on procedien. Ha estat confeccionada a partir dels resultats de la gestió de la base de dades, i observem que a banda de l'important grup de mariners que eren de Barcelona o bé de les seves rodalies, hi ha un important conjunt d'homes que són originaris del Comtat d'Empúries, englobant, "grosso modo", les actuals comarques de l'Alt i Baix Empordà. És evident que dintre el conjunt de mariners de l'armada de 1343, un bon contingent són empordanesos. És significatiu que en la zona del litoral de les comarques tarragonines només n'aportin 15 mariners, malgrat la importància econòmica i demogràfica de viles com Tarragona o Tortosa. Cal fer esment però, de l'important contingent format per mariners procedents de la Catalunya interior, d'indrets molt allunyats del litoral, com la Seu d'Urgell, Lleida o Tàrrrega, per citar-ne alguns. De la mateixa manera no és menyspreable la presència de mariners procedents de llocs molt llunyans, de tota la riba mediterrània: sards, sicilians, gent de Malta, etc. La majoria són gent arribada de països o indrets on hi havia una important influència catalana. En un estudi realitzat sobre les tripulacions de galeres genoveses, hom arriba a la conclusió que en aquella república, el percentatge d'estrangers encara era major. Hem de tenir en compte, però, el petit territori que formava la metròpoli, en comparació a l'extensió del territori català⁹.

Per la seva banda, l'anàlisi de la gràfica 2 permet adornar-nos d'una certa preeminència de mariners originaris de Castelló d'Empúries, que com a capital del comtat, exerciria en el decurs del s. XIV una atracció econòmica i política força rellevant. Igualment, es tracta d'una vila vinculada a les activitats marítimes ja que, per mitjà dels aiguamolls, disposava de sortida directa al mar per a les embarcacions de reduït cabotatge. Hem de tenir en compte també els canvis que hi ha hagut en la línia de costa, tant en l'Alt com en el Baix Empordà, amb l'assecamment dels aiguamolls i les constants aportacions alluvials dels rius la Muga, el Fluvià i el Ter¹⁰.

També és molt rellevant la presència de 4 mariners de Roses, una vila emmurallada de llarga tradició marinera, de la qual es coneixen poques dades pel que fa al període baix-medieval.

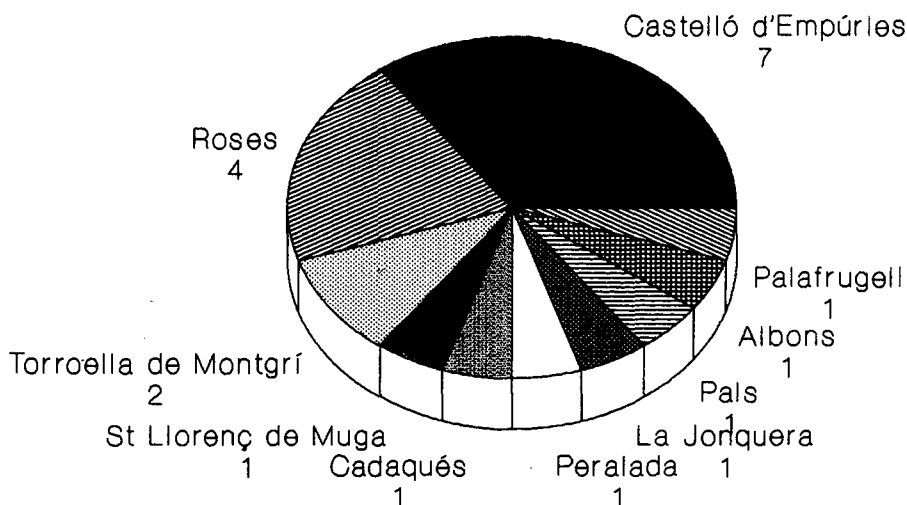
Hem de remarcar també que d'aquest grup de mariners empordanesos, tan sols n'hi ha dos que no són fills de viles costaneres (l'un, de La Jonquera i l'altre, de Sant Llorenç de la Muga). Preciso que en aquest treball s'entén per viles costaneres totes aquelles que es troben situades a poca distància del mar, i que mantenen una estreta vinculació amb les activitats econòmiques i socials que s'hi donen. Històricament, ens trobem amb nombrosos casos de viles que s'han constituït a una prudencial distància del mar per evitar en la mesura del possible els atacs dels pirates. Un d'aquests casos més paradigmàtic el trobem a Selva de Mar. Així, viles com Peralada o Torroella, a més a més de trobar-se a una relativa poca distància, "al bell mig d'una plana, amb gran facilitat d'accessos terrestres, disposen de la Muga i el Ter com a petites vies de comunicació. També en llocs com Pals o Castelló d'Empúries, els límits de la costa han variat considerablement d'ençà mitjans del s. XIV a causa dels canvis en els aiguamolls, tal i com ja hem esmentat anteriorment.

Dissortadament, en cap dels contractes d'aquests 20 empordanesos, no es contenen dades sobre els seus respectius oficis. Aquest aspecte, com hem vist, s'inclouïa en les actes redactades per l'escrivà de la Taula d'Acordar. Aquestes informacions ens serveixen per a fer-nos una idea més precisa de les procedències socials dels mariners. Estudiant en conjunt l'armada de 1343, s'ha pogut observar –malgrat les llacunes documentals– que s'hi troben molt pocs mariners o gent relacionada amb activitats marítimes. Per tant, dona la sensació que hi manca gent especialitzada en tasques concretes com calafats o mestres d'aixa. És interessant observar igualment l'existència de gent que té oficis en teoria molt desvinculats de la marineria: ferrer, pagès o flaquer. Cal assenyalar l'important contingent d'homes d'oficis relacionats amb els teixits o la confecció: cotoner, teixidors, blanquers, sastres o sabaters. El fet que un grup ampli de gent procedent d'un ram laboral concret decideixi marxar i deixar la feina per enrolar-se pot indicar un període de crisi en els sectors dels draps o teixits. Una hipòtesi és que la *provisió* o *senyal* que es rebia amb l'acordament, podia servir per comprar mercaderies que serien venudes en les diferents escales que normalment es realitzaven. En aquest sentit, cal recordar que la legislació marítima catalana, compilada en el *Libre de Consulat de Mar*, contemplava la possibilitat que qualsevol mariner pogués comerciar, a risc i benefici seu, amb la determinada quantitat de mercaderies que els era permès pujar a bord, com a incentiu per a l'enrolament de mariners¹¹. Finalment, només cal pensar que si hi ha un important conjunt d'homes procedents de llocs d'interior, originàriament, no estarien pas vinculats a tasques del mar.

GRAFICA 2: MARINERS DE L'EMPORDA

Font: Libre d'acordament de 1343
A.C.A, RP-MR, reg. 2272.

**Nombre de mariners procedents de
cadascuna de les viles esmentades**

Més informació tenim en canvi dels sous que cobraven aquests mariners. Com ja s'ha dit, a part del sou que rebien pel període en què haurien d'estar embarcats, en el moment de fer efectiu el seu acordament, rebien la senyal, provisió o fermança. Hi ha evidentment una gran diferència entre el sou dels patrons i còmits amb el dels remers. I entre aquests últims, s'observen certes diferències, i que en els documents no se n'esmenta la causa. Per exemple, Guillem Miquel, de Torroella de Montgrí, per remar en el lleny, cobrava 18 sous i 6 diners, per un període d'un mes. En canvi, Ramon Quintana, de Peralada, en cobrava, en les mateixes condicions, 16 sous i 3 diners.

Evidentment, els sous variaven segons la categoria i jerarquia dintre el mateix grup dels remers, que era força especialitzat. Els cruïllers, –homes que es posaven en la banda interior de cada banc de remers, a tocar del passadís central, i que, per tant, marcaven el ritme de voga– cobraven 5 lliures 10 sous, mentre que el remers sense altra especificació, tan sols 4 lliures. Altres distincions entre la gent que vogava eren els proers –situats en els bancs de proa–, els aliers i els espatlers.

D'entre els nostres mariners empordanesos, observem que la majoria eren remers, amb dos cruïllers. Uns altres 5 eren ballesters i 1, en Francesc Collell, de Castelló, era notxer del lleny, que correspondria a ajudant de patró, per tant un càrrec de molta responsabilitat en l'embarcació. Per poder comparar els salaris, constatem que el còmit del lleny, en Jaume Lunell, cobrava 4 lliures per un mes, mentre que el seu notxer, el ja citat Francesc Collell, en cobrava tan sols 2 lliures i 15 sous. El cas d'aquest notxer de Castelló d'Empúries és interessant per tal de constatar la continuïtat d'una tradició marítima en el Comtat d'Empúries, marcant un grau d'especialització en les tècniques de navegació, més important que no pas el d'aquells que exclusivament vogaven. Per la seva banda, els ballesters –encarregats d'assegurar la defensa dels vaixells– cobraven en canvi, 7 lliures 10 sous i 20 sous de provisió.

Finalment voldríem remarcar la presència de dos germans en la mateixa embarcació: en Francesc i l'Huguet Collell, de Castelló, notxer i ballester en el lleny de Jaume Lunell. La qüestió de l'endogàmia entre mariners era un aspecte interessant a conèixer. A partir del nostre estudi, hem pogut constatar que no eren massa freqüent les relacions de parentiu entre els diferents membres de les tripulacions. El cas dels Collell, juntament amb dues altres parelles de germans, són dels únics que en tenim notícia. En canvi, sí que és molt més freqüent tenir referències dels parentius entre l'acordat i el fiador. Entre els fiadors, hi ha pares, mares i fins i tot es dona la fiança entre cunyats.

5. CONCLUSIONS

L'estudi d'aquests documents ens ha permès sospesar la importància percentual dels mariners empordanesos en la globalitat d'una armada catalana de mitjans del s. XIV. D'igual forma, hem volgut aportar algunes dades –ni que fossin referències molt summàries– sobre la presència d'altres empordanesos en la campanya militar amb motiu de la reintegració del Regne de Mallorca a la Confederació catalano-aragonesa. Tot aquest conflicte polític caldria definir-lo històricament també en la línia d'analitzar

el paper jugat pels territoris del comtat d'Empúries en la posterior ocupació, l'any 1344, del Rosselló. Fora molt interessant dur a terme un estudi més complet sobre la participació tant d'homes com provisions i diners procedents del Comtat d'Empúries. De tota manera, però, aquest no era pas l'objectiu del present article.

Reprent l'estudi sobre la marineria, a nivell general, considerem que seria convenient continuar en la línia d'aplicar aquests estudis sobre mariners tant catalans com d'arreu de la Mediterrània, aprofitant les noves tècniques i aplicacions informàtiques, que obren un horitzó d'anàlisi i gestió d'informació històrica fins fa uns anys impossible de copsar. El nostre estudi pretén en certa manera posar de relleu les característiques d'una participació prou significativa en nombre dins el conjunt d'una col·lectivitat laboral, en aquest cas els mariners d'una armada. Però, paral·lelament, en aquest grup de mariners empordanesos, podem constatar les grans característiques que s'obtenen en l'anàlisi global de l'armada. De tota manera, un estudi similar no es pot finalitzar sense haver analitzat un nombre molt més gran de mariners, ja que si no es cauria en l'error de considerar com a conclusions definitives el que només són primeres aproximacions. També s'ha de precisar que l'estudi només dels mariners empordanesos no es deu pas a un reduccionisme localista sinó a la voluntat de constatar que les grans tendències en amplis grups socials, es reproduïxen en d'altres més reduïts.

Finalment, tan sols voldríem comentar que amb estudis similars, es posa de relleu les grans possibilitats d'estudi i recerca històrica que presenta la nostra comarca pel que fa al període medieval. Malauradament, ens manca l'accés a un dels arxius més fonamentals –i a la vegada quasi inexplorat–: l'Arxiu Comtal d'Empúries, que es troba a Sevilla, entre les propietats de la família Medinaceli. Sense poder consultar amb mínimes condicions els fons d'aquest arxiu, la història medieval del Comtat d'Empúries romandrà, en gran mesura, en una gran incògnita.

APÈNDIX DOCUMENTAL

A.C.A. Reial Patrimoni- Mestre Racional, Registre 883.

Libre primer extraordinari fet per en Pere des Bosch, scriva de ratio del Senyor Rey.

Foli II. Albarans d'acoriment general dels homes a cavall del Senyor Rey que.s feu en la horta de Camet.

Al honrat micer Bernat e cetera. Fas vos saber que an Ramon Fferrer, habitador de Figeres, es degut per sou de .L. servents que tenc en servey del dit senyor en l'execucio que feia contra lo Regne de Mallorques. Es a saber, dels .XXV. dies del mes d'abril del any deius scrits, que parti de casa sua, tro per tot lo .XII. dia del mes de juny apres siguent d'aquell matex any, que li fo donat temps convinent que fos tornat a son alberch, comptats .VIII. dies que. 1 dit senyor Rey ordona en son Consell que.ls fos donat de la Ciutat de Mallorques fins a Barchinona, per ço com lo temps es incert, que son .XLIX. dies en lo qual temps ha estat continuament en lo dit servey, qui a raho de .X. diners per cascun dels lo die, fan .II. mille .XLI. sous .VIII. diners barchininosos, dels quals li abat que li foren acoreguts en diners bescuyt, e vin, segons que per menut es scrit en lo Libre dels Acorriments dels conestables del dit viatge, LXIX. [...] .M. DCLXVI. solidos. VIII. diners barchininosos. E axi acompliment del dit sou, roman-li a donar Trecenti septuaginta quinque solidos barchininosos.

Scrit en Portopi, de la Illa de Mallorques, a .XXX. dies del mes de Maig, Anno Domini M° CCC° X°L tercio.

A.C.A., Reial Patrimoni-Mestre Racional, registre 2277

En nom de Deu e de Madona Sancta Maria, e de Madona Sancta Eulalia, cors sants de Barchinona, e del beneit Sent Jordi.

Dimecres a .XVIII. dies del mes de Desembre del any de Nostre Senyor .M.CCC.XL.II. se comença a posar la Taula de la armada del Senyor Rey en la ciutat de Barchinona, al Portxe de la Mar, per acordar companya a .I. Galea, la qual fo acordat de Consell del Senyor Infant En Jacme, frare e General Procurador del Senyor Rey, que anas en fortificacio de .VI. galeas armades per lo Senyor Rey, les quals eren en les mars de Cothliure, e en les quals era anat per caq l'onrat en Galceran Marquet, visalmirayl del Senyor Rey. E aço per tal com se deya que lo Rey de Mallorches se.n volia passar ab .V. galeas e .I. nau en la Illa de Mallorches, per lo qual passament se podra seguir alcun destrich a la execució la qual lo senyor Rey enten a fer contra lo dit Rey de Mallorches.

E fo acordat de Conseyl del dit Senyor Infant e dels Consellers de Barchinona e dels honrats n.Arnau Ballester, ordonador, en Romeu Ça Rovira, administrador de l'armada del Senyor Rey, que en la dita galea puia lo Noble en Pere de Munchada, almirayl del Senyore Rey, e alguns sobrese-llents, segons que en lo present libre es contengut. La qual galea fou armada e pagada a .IIII. menses. E comensa a servir a .XXII. dies del mes de Desembre del any .M.CCC.XL.II. E desarma a .XX. dies del mes d'abril del any .M.CCC.XL.III.

[..] NOTXERS.

Pere Matero, de Barchinona, qui esta en lo carrer de.n Serra, en la honor de na Garçona. Ffide Bernat d'Osona, mariner, qui esta al carrer de.n Cara-
baça. Donam-li ab la provisio, ço es .II. lliures de .IIII. meses XII
lliures.

Daniel Ombert, calaffat, de Barchinona, qui esta al Carrer de.n Serra.
Ffide Ramon des Banch, qui esta al Carrer de.n Canavo, que.s a Sent Daniel.
Donam-li ab la provisio XI lliures.

Berenguer Riuclar, mariner, qui esta al cap del carrer Ample. Ffide
Johan Palom, mariner, qui esta aqui matex, en la honor de.n Lobet.
Donam-li, amb la provisio XI lliures.

[..] BALLESTERS:

Ffrancesch Maxella, qui esta a casa de.n Guillem Maxella, frare seu,
prop Sent Just. Ffide Pere Maxella, mercader, germa dels dits Ffrancesch e
Guillem Maxella.... VIII lliures.

[..] Johan Ferrer, de Castelló d'Empúries, qui posa a casa de.n Guillem
de Gallechs, al Pont de.n Campdare. Ffide Bernat Berthomeu, qui esta aqui
matex, en la honor del dit Guillem de Gallechs IIII
lliures.

Bernat Berthomeu, demunt dit. Ffide lo dit Johan Ferrer, ... IIII
lliures.

[..] Guillemo Batlle, sabater, de Sent Lorenç de Ça Muga, qui posa a casa
de.n Pere de Baulo, al carrer de.n Muntmany, dins lo portal de la Bocaria.
Ffide Guerau Tacho, acordat remer..... IIII lliures [..] Ffrancesch Moner, de
Castelló d'Empúries, qui posa al Born, a casa de.n Berenguer de Falchs. Ffide
Pere de Vilapiscina, de Ripollet, qui posa a casa de.n Pere des Sola, als
Molins de.n Mealla, acordat remer..... III l. X s.

[..] Foli XXXI Messions comunes fetes per lo armament de la dita
galea.

Costa .I. ma de paper a obs de la taula VIII diners Item, costa .I.
sanalla a obs del standart d'estamenya e al tapit qui.s posa sobre la taula dels
acordaments.... III diners Item, costa .I. corda lampera per ormejar les
pertxes de les senyeres I sou.

Item, costa entre escombrar la taula e aportar al portxe les pertxes de les
banderes I sou.

Item, foren dats a .II. homens qui foren tremeses ço es la .I. a Fraga e
l'aire a Sa Mora, per fer saber als pescadors que hom havia posade taula per
acordar, e axi que.s venguessen acordar e prendre paga de .IIII. meses
..... III sous.

Item, foren dats divendres mati, a .XX. dies del dit mes de Desembre als
homens següents per gardar la galea damunt dita en mar la nit del die de
Dijous que fo mesa en mar la dita galea e l'endema que foren .II. dies, les
quantitats devall scrites a raho, ço es saber de .XVIII. diners per cascun
primerament an Pera Castell III sous.

[segueixen els noms dels 15 homes]

summa pagina XI. solidos I diner.

NOTES

- (1) RAURICH i SANTALÓ, X. *El Libre d'Acordament de l'armada de 1343. Aportació per a l'estudi de les tripulacions catalanes de la 2a. 1/2 del s.XIV*. Treball de curs 1989-90, Universitat de Barcelona. (Inèdit).
- (2) A.C.A., Reial Patrimoni-Mestre Racional, reg. n.º 2272.
- (3) CAPMANY, A. *Ordenanzas de las Armadas navales de la Corona de Aragón del 1354*. Madrid. 1787.
- (4) SOBREQÜÉS, J. *Contribució econòmica del municipi de Barcelona a l'empresa de recuperació del Regne de Mallorca per Pere el Cerimoniós (1343-1349)*. VIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, II, 3, València, 1973, pp. 291-302.
- (5) A.C.A., Reial Patrimoni-Mestre Racional, reg. 883 (1343).
- (6) A.C.A., Cancelleria, Cartes Reials de Pere III. Caixa 13, n.º 1705, 13-III-1343.
- (7) A.C.A., Cancelleria, Cartes Reials de Pere III. Caixa 13, n.º 1728, 23-III-1343.
- (8) GARCÍA, A. *Història de la marina catalana*. Barcelona, 1977, pp. 30-40.
- (9) BALARD, M. *Les équipages des flottes génoises aux XIVème siècle*. Biblioteca di Storia Economica, 5, Nàpols, 1981, pp. 511-534.
- (10) MARQUÉS, M. A., JULIA, R. *Données sur l'évolution du littoral dans le nord-est de l'Espagne*. Déplacements des lignes du rivage en Méditerranée. Colloques Internationaux du CNRS, Paris, 1987, pp. 16-23.
- (11) COLON, G., GARCÍA, A., (ed.). *Llibre de Consulat de Mar*. Barcelona, 1982.

NOTES A LA GRÀFICA 1:

BCN I: correspon a mariners de la ciutat de Barcelona.

BCN II: rodalies de Barcelona, p. ex., Sitges, Badalona, Castelldefels.

Mall: Mallorca.

Cat. Int.: Catalunya interior, p. ex., Ripoll, Lleida, Tàrraga, Cardona, Vilafranca, Manresa, etc.

Val: Regne de València.

Emp: Comtat d'Empúries.

Tarrag: Àrea circumdant a la ciutat de Tarragona.

Gir: Àrea circumdant a Girona, i Hostalric.

Ross: Rosselló, com Elna, El Voló, Banyuls, Cotlliure.

Altres: Mariners procedents de fora del territori català.

Indet.: Topònims impossible de situar.